

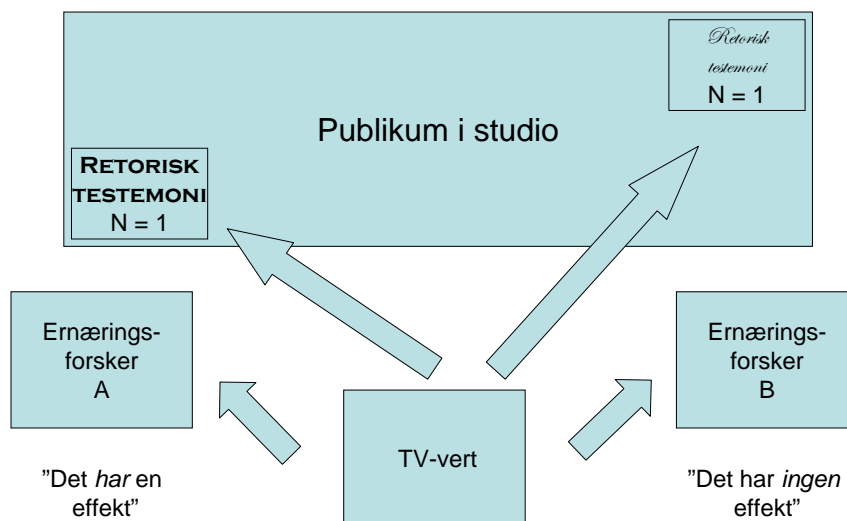
Helse- og ernæringskommunikasjon

Sverre Pettersen (PhD)

HiAk

Sosiale ulikheter i helse og helse- og ernæringskommunikasjon
H2008-SP

En TV-debatt om et ernæringstema

Sosiale ulikheter i helse og helse- og ernæringskommunikasjon
H2008-SP

”Hvem kan vi stole på?”

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Eks. på pseudovitenskap

SyB 62i Urteprodukt

SyB 62i er det første produktet i verden som har evnen til å påvirke kroppens endokrine system på svært kort tid uten å inneholde hormoner. SyB 62i er lettopptakelig og trenger seg umiddelbart inn kroppens hormonproduserende kjertler og retter opp ubalanser i disse. Etter bare tre uker er forbrenningen kraftig forbedret, og kiloene raser av. Urteproduktet består av mange sunne urter som demper matlysten og matbehovet. I tillegg virker urtene gunstig på fordøyelsen din og stimulerer forbrenningen. Urtenes er meget gode for kroppen din, og fanger opp slaggstoffer og fett før de kommer rundt og får gjort skade. Urteproduktet er 100 % naturlig, og inneholder ingen skadelige stoffer!! (Det Norske Naturhuset 2001, 1).

- I: Pettersen, S. (2003): Er også naturfagdidaktikk godt for helsen? In B. Bungum, and D. Jorde, (Eds.), *Naturfagdidaktikk. Perspektiver – Forskning – Utvikling* (pp. 273-288). Oslo: Gyldendal Akademisk. (non-English).

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Innhold

- Hva er helse- og ernæringskommunikasjon
- *"Health and nutrition literacy"* – et undervurdert argument i forståelsen av helseulikheter i samfunn?
- Forslag til instrument for måling av folks "health and nutrition literacy"
- Eksempler på helse- og ernæringskommunikasjonsforskning
- Preliminære resultater fra HiAks forskning innen *"Health literacy"*
- Implikasjoner

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

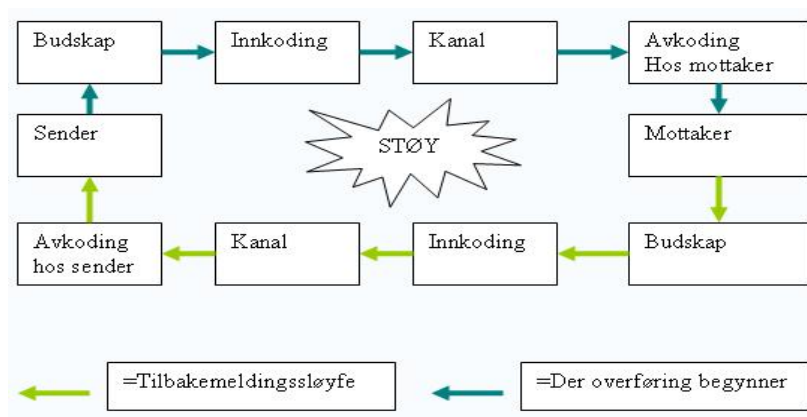
Kommunikasjon

Kommunikasjon er den *prosessen* der en person, gruppe eller organisasjon (sender) overfører en type informasjon til en annen person, gruppe eller organisasjon (mottaker)

Jarlbro, 2004

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Kommunikasjonsprosessen

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Etter Jarlbro (2004)

Fagfelt har vokst fram i kjølvannet av:

- (1) flommen av helsepåstander i samfunnet
- (2) behovet for å kunne forstå og kritisk evaluere helseinformasjon
- (3) erkjennelsen av at mennesker, av forskjellige årsaker, har ulik evne til kunnskapspersepsjon (om helse)

(Pettersen, 2008, upublisert bokkapittel)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Helsekommunikasjon (*Health communication*)

herunder
Ernæringskommunikasjon
(*Nutrition communication*)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Health Communication

Helsekommunikasjon dreier seg om studiet,
bruken og utvikling av:

- (1) Kommunikasjonsstrategier for å informere og influere på individers, grupper og samfunns ønsker og beslutninger om å forbedre helsetilstanden
- (2) Tverrfaglige vitenskapelig baserte teorier og forskningsmetoder for å oppnå atferdsendring vedrørende helse

(Pettersen, 2008, unpubl. article manuscript)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Nutrition Communication

Ernæringskommunikasjon dreier seg om studiet, bruken og utvikling av:

- (1) Kommunikasjonsstrategier for å informere og influere på individers, grupper og samfunns ønsker og beslutninger om å forbedre ernæringstilstanden
- (2) Tverrfaglige vitenskapelig baserte teorier og forskningsmetoder for å oppnå atferdsendring vedrørende ernæring

(Pettersen, 2008, unpubl. article manuscript)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

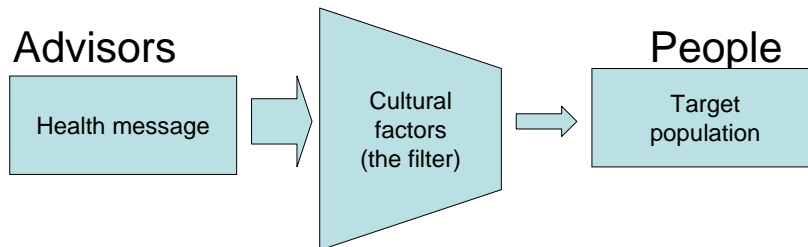
Jarlbrog (2004)

Figur 1.1 Modell för hälsokommunikation.
(Modifierad efter Department of Health and Human Service 1989 i Freimuth 1992.)

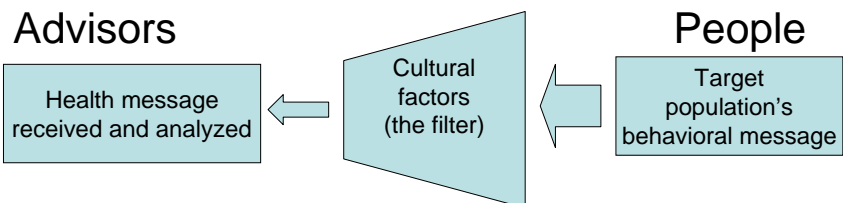
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Model of health and nutrition communication

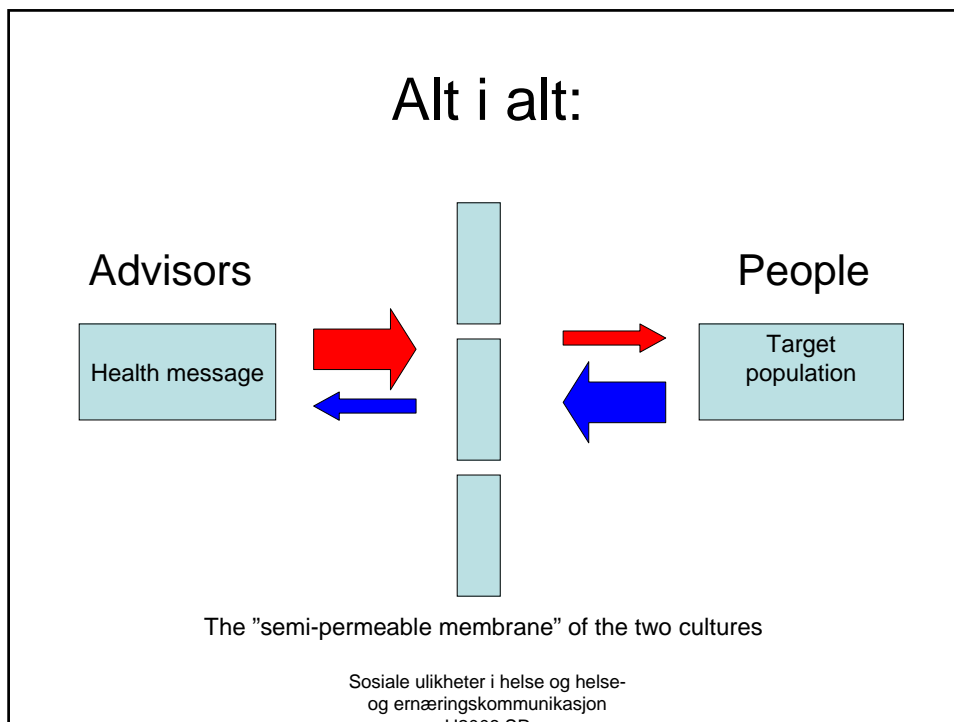

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Model of health and nutrition communication

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

**Essens of Health
and
Nutrition Communication
research**

- To gain knowledge of *how* to communicate evidence-based knowledge of health and nutrition with people on various health and nutrition *literacy* levels

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Nivåene av *health literacy* – *helsefremmende allmenndannelse*

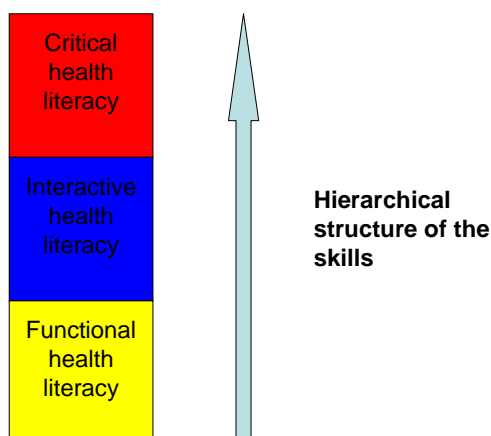
(Pettersen, 2003)

- **Første nivå:** *Funksjonell health literacy*
Omhandler lese- og skriveferdigheter som er nødvendig for å forstå og følge enkle helse råd.
- **Andre nivå:** *Interaktiv health literacy*
Omhandler kommunikasjons- og samhandlingsferdigheter for å kunne ivareta egen helse i samarbeid med profesjonelle helsearbeidere. Inkluderer også at man kjenner til hvordan man kan anvende de ulike instanser i helsevesenet
- **Tredje nivå:** *Kritisk health literacy*
Omhandler evne til kritisk tenkning, kunne kritisk analysere den helseinformasjon man utsettes for, samt anvende informasjon for å oppnå bedre kontroll over livssituasjoner. Videre dreier det seg om å engasjere seg i helsefremmende virksomheter både på familært, lokalt, nasjonalt og internasjonalt plan.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Health literacy

(Nutbeam, 1999)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Nivåene av *nutrition literacy*- ernæringsfremmende allmenndannelse

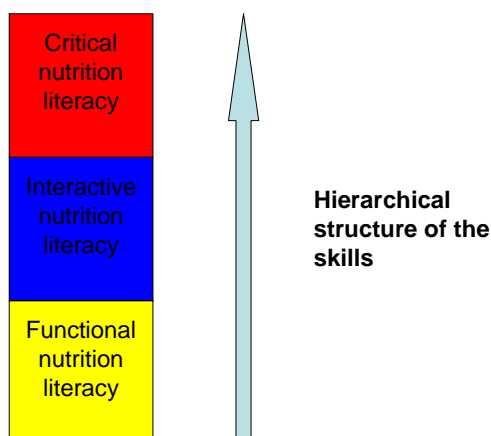
(Silk, 2008; Pettersen, 2008 - unpubl. article)

- **Første nivå:** *Funksjonell nutrition literacy*
Omhandler lese- og skriveferdigheter som er nødvendig for å forstå og følge basale ernæringsråd.
- **Andre nivå:** *Interaktiv nutrition literacy*
Omhandler kommunikasjons- og samhandlingsferdigheter for å kunne ivareta egen ernæringstilstand i samarbeid med profesjonelle ernæringsrådgivere. Inkluderer også at man kjenner til hvordan man kan anvende de ulike instanser innen helsevesenet for å skaffe seg informasjon om ernæring
- **Tredje nivå:** *Kritisk health literacy*
Omhandler evne til kritisk tenkning, kunne kritisk analysere den ernæringsinformasjon man utsettes for, samt anvende informasjon for å oppnå bedre kontroll over livssituasjoner. Videre dreier det seg om å engasjere seg i ernæringsfremmende virksomheter både på familiært, lokalt, nasjonalt og internasjonalt plan.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Nutrition literacy

(Silk, 2008)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Hva sier forskningen om *effekter* folks lave grad av health literacy?

- many people with the greatest health care needs have the least ability to comprehend information required to successfully navigate and function in societies' health care system.
- people with low health have less knowledge about their medical conditions and treatment get fewer preventive services, report worse health status, and are more likely to be hospitalized.
- adequate health literacy is associated with achieving tight glycemic control – and opposite.

(many references – is available upon request)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

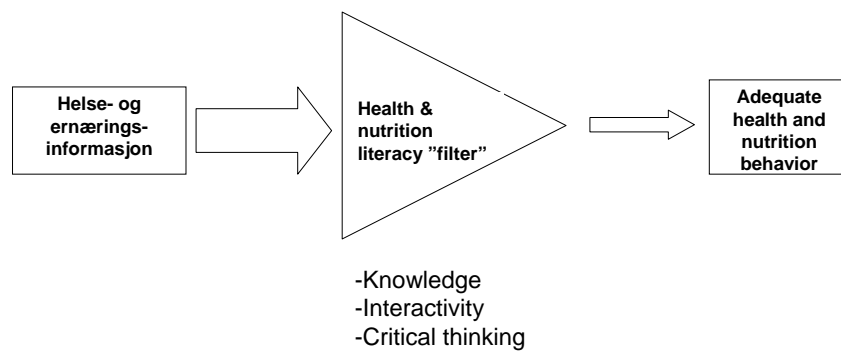
Kommunikasjon mellom rådgivere og enkeltindivid

Finbråten & Pettersen (2008), unpubl. article

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Å "filtrere" helse- og ernæringsinformasjon

Sosiale ulikheter i helse og helse- og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Forslag til instrument for måling av folks "nutrition literacy"

Sosiale ulikheter i helse og helse- og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Measuring **Functional nutrition literacy**

Survey knowledge tests regarding:

- basic reading and writing skills
- understanding concepts of nutrition and food labels
- comprehend nutrition messages

- * Nutrition Literacy Scale (Diamond, 2007)
- * Newest Vital Sign (Weiss et al. 2005)
- * Nutrition Knowledge (several questionnaires available)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Functional nutrition literacy

("helt uenig" – "helt enig")

- "Jeg synes det er vanskelig å forstå innholdet i informasjonsmateriell om kosthold".
- "Jeg synes det er vanskelig å forstå de faguttrykk som ernæringseksperter bruker".
- "Hvis fagfolk (f. eks. fastlegen min) foreslår at jeg burde få et sunnere kosthold, synes jeg det er vanskelig å vite hva det konkret innebærer"
- "Jeg har god kjennskap til hva som er de offisielle norske anbefalingene for et sunt kosthold".

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Functional nutrition literacy (Diamond, 2007 – riktig eller galt svar)

"Fem om dagen" tilsvarer _____".

- fem frukter eller grønnsaker
- fem frukter og fem grønnsaker
- to grønnsaker og tre frukter
- tre grønnsaker og to frukter

"Matoljer (f.eks olivenolje og rapsolje) inneholder _____ smør".

- mer energi enn
- mindre energi enn
- like mye energi som

"Innholdet av _____ er høyt i laks og andre fete fiskeslag".

- omega 3
- transfett
- fiber
- kalsium

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Measuring Interactive nutrition literacy

Involves a *psychometric* survey approach using **constructs** consisting of 5-point Likert scaled statements/questions about:

- personal willingness and ability to seek and find valid nutrition information from adequate sources in society
- interest in getting up-dated knowledge on nutritional issues
- ability to discuss nutritional issues with professionals
- willingness to improve nutritional behavior according to standards

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Interactive nutrition literacy

(”helt uenig” – ”helt enig”)

- ”Jeg forsøker å skaffe meg informasjon om hva som regnes for å være et sunt kosthold”.
- ”Jeg vet hvem jeg skal henvende meg til innen helsevesenet for å få hjelp til å endre mitt kosthold”.
- ”Jeg diskuterer ofte hva som regnes for å være et sunt kosthold med min omgangskrets (f.eks. familie, venner, kollegaer)”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Interactive nutrition literacy

(”helt uenig” – ”helt enig”)

- ”Jeg følger med i den aktuelle debatten (f.eks. på TV og i aviser) om hva som regnes for å være et sunt kosthold”.
- ”Jeg tar gjerne initiativ til samtale med f. eks. fastlegen min om hva som kan være et sunt kosthold for meg med”.
- ”Jeg har fått et sunnere kosthold på bakgrunn av kostholdsinformasjonen som jeg selv har skaffet meg”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Measuring Critical nutrition literacy

Involves a *psychometric* survey approach using *constructs* consisting of 5-point Likert scaled statements/questions about:

- ability to analyze all kinds of nutrition information critically before making judgments and taking personal decisions
- ability to discriminate between non-scientific and scientific nutritional claims
- mostly applied sources of nutrition information?
- engagement in nutrition improvement campaigns, both locally and globally

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Critical nutrition literacy (”helt uenig – ”helt enig”)

- ”Jeg vil at all kostholdsinformasjon som jeg benytter meg av skal være vitenskapelig basert”.
- ”Jeg kan kritisk vurdere (forkaste eller akseptere) kostholdsinformasjon som jeg mottar fra ulike kilder i samfunnet”.
- ”Jeg henviser ofte til tabloidenes (aviser, ukeblader) oppslag når jeg diskuterer sunt kosthold med andre”.
- ”Jeg blir lett påvirket av helseråd som jeg leser om i ukeblader”.
- ”Jeg har prøvd ulike dietter som jeg har blitt presentert for i massemedia (f.eks. ukeblader, aviser, internett)”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Critical nutrition literacy

(”helt uenig – ”helt enig”)

- ”Jeg har tiltro til at alternativ medisin gir troverdige kostholdsrad”.
- ”Jeg har kjennskap til hva som er kriteriene for at en helsepaastand er vitenskapelig basert”.
- ”Jeg har tiltro til kostholdsrad som jeg far via massemedia (f. eks. aviser, ukeblader og TV-reklame)”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Critical nutrition literacy

(”helt uenig – ”helt enig”)

- ”Jeg stiller krav til arbeidsplassen min om at kantina ma kunne tilby oss sunn mat”.
- ”Jeg deltar gjerne i aksjoner som har som mal a fremme et sunnere kosthold blant de ansatte pa min arbeidsplass.
- ”Jeg er opptatt av at det finnes et godt utvalg av sunn mat i de matbutikkene som jeg vanligvis handler i”.
- ”Jeg deltar gjerne i aksjoner som har som mal at barn i barnehager skoler og far et sunt mattilbud”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Critical nutrition literacy

(”helt uenig – ”helt enig”)

- ”Jeg deltar gjerne i aksjoner som har som mål at barn i skoler og barnehager får et sunt mattilbud”.
- ”Jeg forsøker aktivt å påvirke de som tilhører min familie til å spise sunt”.
- ”Jeg er opptatt av at prisnivået på matvarer som regnes som sunne ikke blir for høyt”.
- ”Jeg engasjerer meg i den nasjonale debatten om hva som regnes for å være et sunt kosthold”.
- ”Jeg engasjerer meg i debatten om hva som skal til av internasjonale tiltak for å bedre folks kosthold på verdensbasis”.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Eksempler på helse- og ernæringskommunikasjonsforskning

- Kiuru, P., Poskiparta, M., Kettunen, T., Saltevo, J., & Liimatainen, L. (2004). **Advice-Giving Styles by Finnish Nurses in Dietary Counseling Concerning Type 2 Diabetes Care.** *Journal of Health Communication*, 9(4), 337-354.
- Silk, K.J., Sherry, J., Winn, B., Keesecker, N., Horodyski, M. A., & Sayir, A. (2008). **Increasing nutrition literacy: Testing the effectiveness of print, website, and game modalities.** *Journal of Nutrition Education & Behavior*, 40, 3-10.
- Vardeman, J. E., & Aldoory, L. (2008). **A qualitative study of how women make meaning of contradictory media messages about the risks of eating fish.** *Health Communication*, 23, 282-291.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Eksempler på helse- og ernæringskommunikasjonsforskning

- Kim, S.-H., & Willis, L.A. (2007). **Talking about Obesity: News Framing of Who Is Responsible for Causing and Fixing the Problem.** *Journal of Health Communication*, 12(4), 359-376.

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Preliminære resultater fra HiAks forskning innen "Health literacy"

- *Helsesøstre (N = 515) og diabetes-sykepleieres (N = 108) oppfatninger av deres pasienters health literacy-nivå*

(Finbråten, H.S. & Pettersen, S. unpubl.)

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Oppfatninger av deres pasienters health literacy-nivå

- Ca. 20 % av pasientene oppfattes å ha lav *functional* health literacy
- Ca. 30 % av pasientene oppfattes å ha lav *interactive* health literacy
- Ca 45 % av pasientene oppfattes å ha lav *critical* health literacy
- Gjelder trolig mest blant eldre pasienter

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Helsesøstre og diabetes- sykepleieres kommunikative ferdigheter

- Flesteparten mente at kommunikasjon var for lite vektlagt i deres grunnutdanning
- Flesteparten ønsket seg mer kunnskap om og ferdighetstrening i kommunikasjon med pasienter

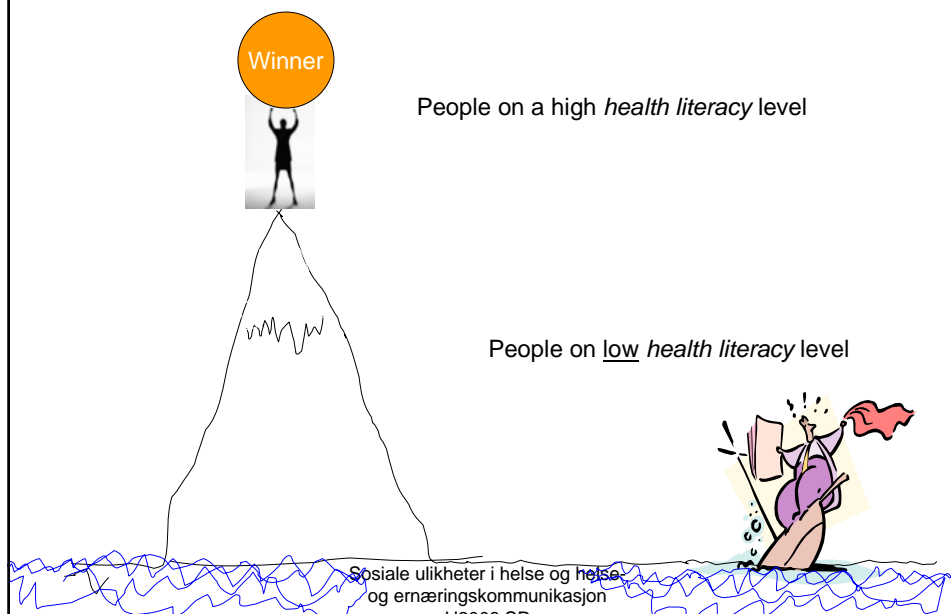
Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Implikasjoner

- Ernæringsrådgivere trenger mer kunnskap om deres pasienters/klienters nivå av health and nutrition literacy
- Kartlegging av health and nutrition literacy-nivå hos enkeltindividene i målgrupper for tiltak er fordelaktig
- Obligatorisk skoleundervisning innen helse og ernæring bør prioritere at elevene oppnår et forholdsvis høyt nivå av critical health and nutrition literacy

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP

Conclusion I: Inducing the *health divide*?

Takk for oppmerksomheten

Referanser er tilgjengelig ved
forespørsel:

sverre.pettersen@hiak.no

Sosiale ulikheter i helse og helse-
og ernæringskommunikasjon
H2008 SP